

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
Факультет початкової освіти та фізичної культури
Кафедра педагогіки та психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи
Наталія БОРБИЧ
« 14 » Вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

**ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ:
10.2. ПЕДАГОГІКА. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ**

_____ (назва освітнього компонента)

Середня освіта (Музичне мистецтво)
освітньо-професійна програма _____

(назва програми)

Бакалавр

_____ (освітній ступінь)

01 Освіта/Педагогіка

галузь знань _____
(шифр і назва галузі знань)

014 Середня освіта

спеціальність _____
(шифр і назва)

014.13. Середня освіта (Музичне мистецтво)

предметна спеціальність _____
(шифр і назва спеціальності)

Робоча програма з освітнього компонента «Педагогічна майстерність: Педагогіка.² Історія педагогіки» для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.13. Середня освіта (Музичне мистецтво) «26» серпня, 2023 року. 16 с.

РОЗРОБНИК(И):

Марчук Сергій Степанович, кандидат педагогічних наук, старший викладач завідувач кафедри педагогіки та психології Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

ПОГОДЖЕНО

Гарант

освітньо-професійної програми

Середня освіта (Музичне мистецтво)

Анна ЗАРИЦЬКА

«13» Вересня 2023 рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

«13» Вересня 2023 року, протокол № 1

Завідувач кафедри

Сергій МАРЧУК

Схвалено вченою радою факультету початкової освіти та фізичної культури

«14» Вересня 2023 року, протокол № 2

Голова

Наталія ДЕНИСЕНКО

Робоча програма з освітнього компонента «Педагогічна майстерність: Педагогіка.² Історія педагогіки» для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.13. Середня освіта (Музичне мистецтво) «26» серпня, 2023 року. 16 с.

РОЗРОБНИК(И):

Марчук Сергій Степанович, кандидат педагогічних наук, старший викладач завідувач кафедри педагогіки та психології Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

ПОГОДЖЕНО

Гарант

освітньо-професійної програми

Середня освіта (Музичне мистецтво) _____ Анна ЗАРИЦЬКА

« ____ » _____ 2023 рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

« ____ » _____ 2023 року, протокол № ____

Завідувач кафедри _____ Сергій МАРЧУК

Схвалено вченою радою факультету початкової освіти та фізичної культури

« ____ » _____ 2023 року, протокол № ____

Голова _____ Наталія ДЕНИСЕНКО

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, предметна спеціальність, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента	
		Денна форма навчання	
Кількість кредитів – 6 (2+2+2)	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Статус освітнього компонента обов'язковий	
	Спеціальність 014 Середня освіта Предметна спеціальність 014.13. Середня освіта (Музичне мистецтво)		
Змістових модулів – 2	Освітній ступінь: бакалавр	Рік підготовки: 1-й, 2-й	
Загальна кількість годин – 180		Семестр: 2, 3, 4	
		Лекції 76 год	Практичні (семінарські) 40 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 0,7+1,2+0,9		Самостійна робота 53 год	
		Консультації 11 год	
		Вид контролю: екзамен	

2. Мета, програмні компетентності та результати навчання

2.1. Мета освітнього компонента – оволодіти методологічними основами педагогічної науки та розкрити скарби виховної мудрості рідного та інших народів і з'ясувати головні етапи розвитку національної школи і педагогіки від найдавніших часів до сучасності, сформувати у здобувачів вищої освіти національний світогляд і характер, духовність, загальнолюдські моральні гуманістичні якості, залучити до творчого дослідництва, сформувати прагнення підвищувати педагогічну майстерність.

Завдання вивчення освітнього компонента:

- формування стійкої професійної позиції педагога;
- розгляд науково-методологічних засад педагогіки та з'ясування її місця в системі сучасних людинознавчих наук;
- сформувати у здобувачів освіти цілісну систему знань про історико-педагогічні процеси, явища і факти, що мали місце як в Україні, так і в інших країнах світу;
- забезпечити оволодіння кращими здобутками української і світової педагогіки, вміння застосувати їх у національній школі, здійснювати пошукову діяльність, розвивати свій творчий потенціал;
- домогтися глибокого усвідомлення того, що формування високих загальнолюдських якостей можливе лише на основі національних цінностей, культурно-історичних традицій;
- сформувати у здобувачів вищої освіти цілісну наукову картину світу, професійний педагогічний світогляд, висвітлити корені, витoki історичної пам'яті; виховати патріотизм і гуманізм;
- виховати любов до педагогічної професії, сформувати ідеал вчителя на основі яскравих прикладів життя відомих педагогів.

2.2. Пререквізити та постреквізити

Пререквізити: «Безпека життєдіяльності, цивільний захист та охорона праці», Вступ до спеціальності».

Постреквізити: «Українська мова за професійним спрямуванням», «Основи науково-педагогічних досліджень», «Основи інклюзивної освіти та корекційної педагогіки», «Методика навчання музичного мистецтва», «Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво», «Літня педагогічна практика», «Пробні уроки в закладах загальної середньої освіти», «Позанавчальна практика в закладах загальної середньої освіти», «Комплексна педагогічна практика», «Курсова робота», «Підсумкова атестація».

2.3. Програмні компетентності

2.3.1. Інтегральна компетентність

ІК-1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

2.3.2. Загальні компетентності

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, вільно оперувати професійною термінологією.

ЗК-6. Здатність до пошуку інформації, її аналізу та критичного оцінювання.

ЗК-7. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК-8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності і підприємливості, генерувати нові ідеї, виявляти розв'язувати професійні проблеми.

2.3.3. Спеціальні / фахові компетентності

СК-1. Здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів, визначених державними стандартами освіти.

СК-3. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей.

СК-4. Здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку учнів для проведення уроків та позакласних заходів з музичного мистецтва у закладах загальної середньої освіти, в тому числі за умов дистанційного та змішаного навчання.

СК-6. Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу.

СК-7. Здатність формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність з врахуванням вікових й індивідуальних особливостей, психоемоційного стану.

СК-8. Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами, формувати в учнів емоційну чутливість, рефлексію та ціннісне ставлення до творів мистецтва.

СК-9. Здатність здійснювати власний професійний розвиток, отримувати підтримку від колег та підтримувати їх у професійному розвитку, аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати.

СК-11. Здатність застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження для підвищення ефективності мистецько-педагогічної діяльності.

СК-12. Здатність до перенесення системи фахових знань у площину навчального предмету «Музичне мистецтво» та інтегрованого курсу «Мистецтво».

2.4. Результати навчання

2.4.1. Результати навчання за ОПШ

ПРН 2. Володіти навичками усного й писемного ділового мовлення державною мовою, використовувати професійну термінологію в усіх видах освітньої та мистецько-педагогічної діяльності.

ПРН 3. Демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

ПРН 5. Розуміти значущість музичної культури і мистецтва для виховання та розвитку особистості учня, цінувати полікультурність світу і керуватися у своїй діяльності принципами толерантності, діалогу та співробітництва.

ПРН 6. Знати історичні, теоретичні та методологічні основи музичної освіти, педагогіки, психології; застосовувати сучасні методи, форми й засоби музично-педагогічної діяльності у процесі навчання та виховання учнів.

ПРН 8. Розуміти специфіку теоретичного та експериментального дослідження в музично-педагогічній діяльності вчителя.

ПРН 12. Вирішувати музично-педагогічні проблеми з оригінальністю й гнучкістю творчого мислення у процесі конструювання, інтерпретації та реалізації музично-педагогічних ситуацій.

ПРН 13. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу.

ПРН 14. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів освіти; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

ПРН 15. Вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку, визначати ефективні шляхи мотивації до саморозвитку.

ПРН 16. Виявляти потреби, музичні здібності, інтереси, навчальні можливості учнів⁶ та організовувати їх діяльність відповідно до завдань навчання, виховання і розвитку.

ПРН 17. Застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності з дотриманням принципів академічної доброчесності, авторського права та цифрової безпеки.

ПРН 18. Володіти різними методиками та інструментами оцінювання й моніторингу результатів навчання учнів, коригувати їх індивідуальні освітні траєкторії.

ПРН 20. Аналізувати власну педагогічну діяльність і її результати, здійснювати безперервний професійний розвиток, отримувати та надавати колегіальну підтримку у професійному зростанні.

ПРН 23. Дотримуватися етичних норм у професійній діяльності, здійснювати взаємодію та комунікацію з колегами, соціальними партнерами, учнями, вихованцями та їхніми батьками.

ПРН 24. Забезпечувати психологічну підтримку здобувачів освіти, створювати безпечне, інклюзивне, доброзичливе освітнє середовище, забезпечувати виховання і навчання всіх учнів незалежно від їхнього соціокультурного контексту.

ПРН 25. Дотримуватися правил безпеки життєдіяльності; володіти прийомами збереження особистого фізичного та психічного здоров'я; забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів.

2.4.2. Результати навчання за освітнім компонентом:

Здобувач освіти повинен:

знати:

- основні категорії, функції та завдання педагогіки; методологічні засади педагогіки;
- сутність процесів навчання, освіти, виховання, розвитку і формування особистості; принципи, засоби, методи, форми навчання і виховання школяра та учнівського колективу;
- особливості перевірки навчально-пізнавальної діяльності школярів, рівня їх вихованості;
- методи, засоби, форми, принципи організації та управління закладом загальної середньої освіти;
- історію розвитку педагогічної професії, школи і педагогічної думки як в зарубіжжі, так і в Україні;
- завдання історії педагогіки на сучасному етапі розвитку національної освіти;
- педагогічну спадщину видатних зарубіжних і вітчизняних педагогів;
- проблеми розбудови національної системи освіти і виховання в незалежній Україні;
- розвиток сучасної педагогічної думки в зарубіжжі і в Україні.

вміти:

- розуміти сутність педагогіки як науки;
- ідентифікувати педагогічні явища, процеси, системи, ситуації, задачі;
- розуміти цінності педагогічного знання в загальній культурі людства;
- оволодівати методами науково-педагогічного дослідження;
- сутність і закономірності розвитку особистості, анатомо-фізіологічні, психологічні та вікові особливості учнів;
- визначити конкретні завдання навчально-виховного впливу, виходячи із загальної мети національного виховання, рівня вихованості дитячого колективу;
- володіти методами і формами організації освітнього процесу, педагогічної діагностики та педагогічного прогнозування;
- визначити мету навчання і виховання у відповідності з рівнем вихованості учнів, будувати освітній процес на основі глибокого і систематичного вивчення учнів, їх інтересів;
- регулювати і корегувати міжособистісні стосунки в дитячому колективі, формувати гуманні відносини з школярами на рівні співпраці з урахуванням національних традицій;
- налагоджувати стосунки з батьками учнів, вести педагогічну пропаганду;
- сприяти самовихованню, самоосвіті, саморозвитку учнів;
- застосовувати принципи наукової організації праці;

- вивчати, узагальнювати та використовувати передовий педагогічний досвід і⁷ досягнення психолого-педагогічної науки.
- аналізувати розвиток школи і педагогічної думки за рубежем і в Україні в різні історичні епохи;
- розкривати суть педагогічних пошуків і знахідок різних історичних епох, їх значимість для сьогодення;
- вивчати і аналізувати педагогічну літературу;
- аналізувати педагогічні твори видатних педагогів;
- досліджувати основні категоріальні ознаки педагогічних концепцій видатних педагогів минулого;
- використовувати кращі надбання педагогічної спадщини при розв’язанні актуальних проблем освітнього процесу сучасної школи;
- працювати з першоджерелами, науково-педагогічною літературою, державними документами;
- аналізувати і оцінювати сучасні педагогічні теорії, концепції.

3. Програма освітнього компонента

Змістовий модуль I «Педагогіка»

Тема 1. Загальні основи педагогіки. Педагогіка як наука. Педагогіка як наука і навчальний предмет. Предмет, джерела та завдання педагогіки. Основні педагогічні поняття і категорії. Система педагогічних наук (галузі педагогіки, її структура). Зв’язок педагогіки з іншими науками. Поняття про методи педагогічного дослідження. Класифікація методів науково-педагогічного дослідження. Характеристика окремих методів педагогічного дослідження. *Основні етапи розвитку педагогіки*. Педагогіка як наука, мистецтво і практика навчання та виховання.

Тема 2. Розвиток, виховання і формування особистості. Поняття про розвиток і формування особистості. Біологічне та соціальне у розвитку особистості. Вікова періодизація. Особливості формування і розвитку школяра. *Українська етнопедогогіка про формування й розвиток особистості дитини*. Чинники впливу на розвиток і формування особистості.

Тема 3. Професія вчителя у суспільстві. Історичний шлях становлення професії вчителя. Сутність основних понять та категорій учительської професії. Соціальна роль, функції вчителя, вимоги до нього. *Класики педагогіки про вимоги до вчителя*.

Тема 4. Дидактика. Процес навчання, його закономірності та принципи. Предмет, завдання і категорії дидактики. Структура дидактики, зв’язок дидактики з іншими науками. Суть процесу навчання. Характерні ознаки навчального процесу. Освітній процес як вид наукового пізнання. Функції, структура, суперечності процесу навчання. Процес, етапи, форми логічного засвоєння знань. Мотивація навчальної діяльності школярів. Поняття про закономірності та принципи навчання, їх класифікація. Характеристика основних принципів навчання. *Видатні педагоги про принципи навчання*.

Тема 5. Зміст, методи, засоби, технології, форми організації навчання, контроль навчальних досягнень школярів. Зміст освіти: поняття, складові, теорії освіти, види освіти, освітні рівні в Україні. Державний стандарт базової середньої освіти, його структура, характеристика. Нормативні документи змісту загальної середньої освіти (навчальні плани, програми, підручники), їх характеристика. Аналіз навчальних планів, програм та підручників мистецької освітньої галузі. *Державний стандарт базової середньої освіти*. Методи, засоби, типи, технології навчання: поняття, класифікація. Форми організації навчання: історія, поняття, класифікація. Урок як основна форма організації навчання: поняття, вимоги, класифікація, структура. Підготовка вчителя до уроку. Позаурочні форми навчання, особливості їх проведення в сучасній школі. Перевірка та контроль навчально-пізнавальної діяльності школярів: поняття, функції і педагогічні вимоги до перевірки знань, види, форми та методи контролю знань. Оцінка знань, умінь і навичок. Історія бальної системи оцінювання. Оцінювальні судження. *Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів за 12-бальною системою*.

Тема 6. Теорія виховання. Сутність, закономірності та принципи виховання. Виховання: поняття, структура, функції, рушійні сили, особливості. Категорія «мети виховання» в педагогіці та базові поняття і терміни, пов'язані з нею. Історичні аспекти визначення мети виховання. Головна мета та завдання національної системи виховання в сучасній Україні. Закономірності та принципи виховання. Народна педагогіка про суть, мету, принципи виховання. *Кодекс цінностей сучасного українського виховання.*

Тема 7. Основні напрями (зміст) виховання особистості. Громадянське виховання. Зв'язок громадянського і правового виховання. Розумове виховання: суть, основні поняття, мета, завдання, зміст, шляхи, засоби. Моральне виховання: суть, основні поняття, мета, завдання, зміст, шляхи, засоби. Напрями морального виховання: статеве, патріотичне, екологічне, виховання дисциплінованості та ін. Особливості гендерного виховання в сучасних умовах. Трудове виховання: суть, мета, завдання, принципи, шляхи, засоби, зміст і система. Професійна орієнтація учнів. Зв'язок трудового і економічного виховання. Естетичне виховання: суть, провідні категорії, мета, завдання, принципи, зміст, шляхи, форми і засоби. Фізичне виховання: суть, мета, завдання, зміст, засоби, система. Технологія різних напрямів виховання особистості. *Народна педагогіка про основні напрями виховання.*

Тема 8. Методи та форми виховання. Виховання особистості в колективі. Методи виховання: поняття, класифікація, характеристика, критерії вибору. Виховний вплив методів заохочення та покарання дітей молодшого шкільного віку. Засоби та форми виховної роботи. Колектив: поняття, ознаки, види, структура, діалектика розвитку, шляхи формування учнівського колективу. Виховний вплив колективу на особистість. *Взаємини у дитячому колективі, методика їх визначення.*

Тема 9. Робота класного керівника. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості. Класний керівник: функції, напрями і форми роботи. Виховання дітей у сім'ї. Поняття сім'ї та сімейних стосунків. Типи і функції сім'ї. Правові основи сімейного виховання. Сімейні традиції та обряди українського народу. Родинно-сімейне виховання: суть, мета, завдання, принципи, зміст, напрями, умови. Помилки сімейного виховання. Особливості й перспективи розвитку сучасної сім'ї. Форми та методи роботи класного керівника з сім'ями учнів. Умови ефективності взаємодії класного керівника і батьків. Шляхи підвищення психолого-педагогічної культури батьків. А. Макаренко та В. Сухомлинський про сімейне виховання. *Естетичне виховання учнів у сім'ї.*

Тема 10. Школознавство. Наукові основи управління освітою та закладами загальної середньої освіти. Школознавство як теорія управління освітнім закладом. Принципи та структура управління освітою в Україні (*Закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту»*). Управлінські органи в школі. Планування і облік роботи закладу загальної середньої освіти. Навчально-матеріальна база школи. Методична робота в школі, атестація та сертифікація педагогічних працівників. Передовий педагогічний досвід: суть, види, критерії оцінки, технології виявлення, вивчення і впровадження у шкільну практику. Інновації в освіті.

Змістовий модуль ІІ «Історія педагогіки»

Тема 11. Історія зарубіжної педагогіки. Вступ до історії педагогіки. Виховання, школа і педагогічна думка стародавнього світу. Поняття про історію педагогіки, принципи її побудови. Завдання та джерела історії педагогіки. Теорії походження виховання. Виховання за первіснообщинного ладу. Виховання і навчання в країнах Стародавнього Сходу. Навчання і виховання в Стародавній Греції. Освіта в епоху еллінізму. Школа і виховання в Стародавньому Римі. Педагогічні погляди стародавніх грецьких і римських філософів.

Тема 12. Виховання, освіта і педагогічна думка країн Європи в епоху середньовіччя, Відродження та реформації. Педагогічна система Я. А. Коменського. Характерні риси педагогіки середньовіччя та основні типи шкіл в країнах Західної Європи. Зародження гуманістичної педагогіки. Видатні педагоги-гуманісти. Педагогіка і школа реформації. Єзуїтське виховання. Педагогічна система Я. А. Коменського. Життєвий і творчий шлях. Загальнопедагогічні ідеї. Вікова періодизація і система шкіл. Дидактичні погляди. Навчальні підручники. Моральне виховання. Вимоги до вчителя.

Тема 13. Загальна характеристика шкільництва, виховання і педагогічної думки країн

Європи в епоху Просвітництва і Нового часу. Основні наукові напрямки світової реформаторської педагогіки новітнього часу (кін. XIX-XX). Розвиток педагогіки епохи Просвітництва. Педагогічні ідеї Д. Локка та Д. Беллєрса. Педагогічні ідеї французьких філософів-просвітителів К. А. Гельвеція і Д. Дідро. Педагогічна система Ж.Ж. Руссо. Розвиток школи і педагогіки в країнах Європи в XIX ст. Педагогічні ідеї філантропістів і неогуманістів. Педагогічні погляди Й. Г. Песталоцці. Педагогічна теорія Й. Гербарта. Педагогічні погляди А. Дистервега. Педагогічне вчення Ф.Фребеля. Педагогічні ідеї А.Сен-Сімона, Ш. Фур'є, Р.Оуєна. Соціально-біологічний напрямок педагогіки. Теорія "громадянського" виховання і "трудова" школи. Теорія "вільного" виховання. Теорія "нового" виховання і "нових" шкіл. "Експериментальна" педагогіка. "Прагматична" педагогіка.

Тема 14. Історія української педагогіки. Виховання, школа і педагогічна думка докняжої і княжої доби. Язичницька педагогіка слов'ян. Школа і освіта Давньої Русі. Педагогічна думка давньоруської доби.

Тема 15. Становлення і розвиток національної системи виховання і педагогіки в епоху Українського Відродження. Історична зумовленість українського ренесансу. Острозький культурно-освітній центр. Братські школи України. Києво-братська колегія (академія). Школа і виховання в Запорозькій Січі. Українська педагогічна думка ренесансно-гуманістичного періоду.

Тема 16. Особливості розвитку освіти і педагогічної думки України у часи влади Російської та Австро-Угорської імперій. Освітня політика російського царського уряду в Україні у XVIII – поч. XX ст. Стан освіти на західноукраїнських землях у XVIII – поч. XX ст. Розвиток української педагогічної думки цього періоду.

Тема 17. Розвиток освіти і педагогічної думки України у XX-поч. XXI ст. Національне шкільництво і педагогічна думка в період Української революції (1917-1919 рр.). Система освіти і розвиток педагогічної думки України у радянську добу (1919-1991 рр.). Тенденції розвитку національної освіти незалежної України.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем Сем. – семінарські заняття Пр. – практичні заняття СРС – самостійна робота студентів	Кількість годин					
	Денна форма навчання					
	усього	у тому числі				
лекції		Сем.	Пр.	СРС	Консультації	
Змістовий модуль I. Педагогіка						
Тема 1. Загальні основи педагогіки. Педагогіка як наука	8	4	2		2	
Тема 2. Розвиток і формування особистості	6	2	2		2	
Тема 3. Професія вчителя у суспільстві	4	2			2	
Тема 4. Дидактика. Процес навчання, його закономірності та принципи	10	4	2		2	2
Тема 5. Зміст, методи, засоби, технології, форми організації навчання, контроль навчальних досягнень школярів	14	6	2	2	2	2
Тема 6. Теорія виховання. Сутність, закономірності та принципи виховання	8	4			2	2
Тема 7. Основні напрями (зміст) виховання особистості	10	6		2	2	

2-й семестр. Разом:	60	28	8	4	14	6
Тема 8. Методи та форми виховання. Виховання особистості в колективі	12	6	2		4	
Тема 9. Робота класного керівника. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості. Педагогіка партнерства	10	6	2		2	
Тема 10. Школознавство. Наукові основи управління освітою та закладами загальної середньої освіти	18	8	2	2	4	2
Здача змістового модуля I (теми 1-10)	2			2		
<i>Разом за змістовим модулем I</i>	<i>102</i>	<i>48</i>	<i>14</i>	<i>8</i>	<i>24</i>	<i>8</i>
Змістовий модуль II. Історія педагогіки						
Тема 11. Історія зарубіжної педагогіки. Вступ до історії педагогіки. Виховання, школа і педагогічна думка стародавнього світу	18	4	2		11	1
3-й семестр. Разом:	60/60	24	8	4	21	3
Тема 12. Виховання, освіта і педагогічна думка країн Європи в епоху середньовіччя, Відродження та реформації. Педагогічна система Я.А. Коменського	12	6		2	4	
Тема 13. Загальна характеристика шкільництва, виховання і педагогічної думки країн Європи в епоху Просвітництва і Нового часу. Основні наукові напрямки світової реформаторської педагогіки новітнього часу (кін. XIX-XX ст.)	11	4	4		3	
Тема 14. Історія української педагогіки. Виховання, школа і педагогічна думка докняжої і княжої доби	9	4	2		2	1
Тема 15. Становлення і розвиток національної системи виховання і педагогіки в епоху Українського Відродження.	10	4		2	3	1
Тема 16. Особливості розвитку освіти і педагогічної думки України у часи влади Російської та Австро-Угорської імперій.	7	2		2	3	
Тема 17. Розвиток освіти і педагогічної думки України у XX-поч. XXI ст.	9	4	2		3	
Здача змістового модуля II (теми	2			2		

11-17)						
4-й семестр. Разом:	60/60	24	8	8	18	2
Разом за змістовим модулем II	78	28	10	8	29	3
Усього годин	180	76	24	16	53	11

5. Теми семінарських занять

N з/п	N теми / модуля	Назва теми	К-ть годин
1	1 / I	Педагогіка як наука, мистецтво і практика навчання та виховання	2
2	2 / I	Чинники впливу на розвиток та формування особистості	2
3	4 / I	Психолого-педагогічні основи процесу навчання школярів	2
4	5 / I	Технології навчання школярів	2
5	8 / I	Виховний вплив методів заохочення та покарання особистості	2
6	9 / I	А. Макаренко та В. Сухомлинський про сімейне виховання	2
7	10 / I	Сучасні засади керівництва в закладі загальної середньої освіти	2
8	11 / II	Виховання, школа і педагогічна думка країн Стародавнього Сходу, Греції і Риму	2
9	13 / II	Видатні європейські педагоги XVIII - XIX ст.	4
10	14 / II	Школа і педагогіка давньоруської доби	2
11	17 / II	Видатні українські педагоги XX ст.	2
ВСЬОГО:			24

6. Теми практичних занять

N з/п	N теми / модуля	Назва теми	К-ть годин
1	5 / I	Аналіз навчальних планів, програм та підручників мистецької освітньої галузі	2
2	7 / I	Технологія основних напрямків виховання особистості	2
3	10 / I	Особливості атестації та сертифікації педагогічних працівників	2
4	1-10 / I	Здача змістового модуля I. Контрольна модульна робота (теми 1 – 10)	2
5	12 / II	Вивчення та аналіз педагогічної думки, школи і виховання країн Європи в період середньовіччя, Відродження та реформації, освітніх ідей Я. А. Коменського	2
6	15 / II	Розвиток національної освіти і виховання в період українського ренесансу	2
7	16 / II	Вивчення та аналіз педагогічної думки України у XIX – поч. XX ст.	2
8	11-17 / II	Здача змістового модуля II. Контрольна модульна робота (теми 11 – 17)	2
ВСЬОГО:			16

7. Самостійна робота

N з/п	N теми / модуля	Назва теми	К-ть годин
1	1 / I	Основні етапи розвитку педагогіки	2

2	2 / I	Українська етнопедagogіка про формування і розвиток особистості дитини	2
3	3 / I	Класики педагогіки про вимоги до вчителя	2
4	4 / I	Видатні педагоги про принципи навчання	2
5	5 / I	Державний стандарт базової середньої освіти	2
6	6 / I	Кодекс цінностей сучасного українського виховання	2
7	7 / I	Народна педагогіка про основні напрями виховання	2
8	8 / I	Взаємини в учнівському колективі, методики їх визначення	4
9	9 / I	Естетичне виховання учнів у сім'ї	2
10	10 / I	Закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту»	4
11	11 / II	Плутарх «Про спартанське виховання», Платон «Закони», Аристотель «Політика», Марк Квінтіліан «Про виховання оратора»	11
12	12 / II	Дж. Локк «Думки про виховання» (статті «Фізичне виховання», «Виховання характеру», «Розумовий розвиток»). Я. А. Коменський «Велика дидактика»	4
13	13 / II	Ж.-Ж. Руссо «Еміль або Про виховання». Марія Монтессорі «Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання в "будинках дитини"»	3
14	14 / II	«Повчання дітям» Володимира Мономаха	2
15	15 / II	Статут Луцької школи 1624 року. Г. Сковорода «Вдячний Еродій», «Убогий жайворонок»	3
16	16 / II	Леся Українка «Волинські образки», К.Д. Ушинський «Праця в її психічному і виховному значенні», «Про народність у громадському вихованні»	3
17	17 / II	А. С. Макаренко «Лекції про виховання», В. О. Сухомлинський «Батьківська педагогіка», «Павлівська середня школа» (Розділ. Естетичне виховання)	3
ВСЬОГО:			54

Примітка: питання СРС включаються до програми екзамену.

8. Консультації

№ з/п	№ теми / модуля	Назва теми	К-ть годин
1	4 / I	Класики педагогіки про принципи навчання	2
2	5 / I	Історичні форми навчання школярів	2
3	6 / I	Народна педагогіка про мету, сутність та принципи виховання особистості	2
4	10 / I	Сертифікація педагогічних працівників	2
5	11 / II	Конфуцій «Бесіди і судження»	1
6	14 / II	Етапи раннього виховання дітей і молоді у слов'ян	1
7	15 / II	Острозька академія як перший вищий освітній заклад України	1
Разом			11

9. Методи навчання

Під час викладання курсу використовуються такі методи навчання: розповідь – для оповідної, описової форми розкриття навчального матеріалу; пояснення – для розкриття сутності певного явища, закону, процесу; бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять; ілюстрація – для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (малюнки, схеми); практична робота – для використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань; аналітичний метод – мисленнєвого або практичного

розкладу цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак; індуктивний метод – для вивчення явищ від одиничного до загального; дедуктивний метод – для вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного; проблемний виклад матеріалу – для створення й розв’язання проблемної ситуації.

У процесі викладання освітнього компоненту для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти передбачене застосування як активних, так і інтерактивних методів та навчальних технологій, серед яких: словесні, наочні, практичні, дидактичні, практико-теоретичні, пошукові, науково-дослідницькі, індуктивно-дедуктивні, дискусійні тощо.

10. Критерії оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F).

Форми контролю знань здобувачів освіти:

- поточний;
- модульний;
- підсумковий (екзамен).

Поточний контроль знань здобувачів освіти протягом одного семестру включає оцінку за роботу на практичних (семінарських) заняттях та самостійну роботу.

Модульний контроль знань здобувачів освіти здійснюється через проведення аудиторних письмових модульних контрольних робіт.

Підсумковий контроль знань проводиться у формі екзамену за екзаменаційними білетами, кожен з яких включає три питання (письмово чи усно). Екзаменаційні білети затверджуються в установленому порядку. Екзамен є обов’язковою підсумковою формою контролю, яка дає змогу оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведена до рівня поточних форм контролю.

Критерії оцінювання результатів навчання на практичному/семінарському занятті

2-3 семестри

Максимальна кількість балів – 12

Бали	Характеристика навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
12	системно володіє навчальним матеріалом; самостійно характеризує педагогічні явища, виявляє особисту позицію щодо них; уміє виокремити проблему і визначити шляхи її розв’язання; самостійно добирає інформацію про минуле, аналізує та узагальнює її, пов’язує конкретну тему з широким педагогічним контекстом, використовує міжпредметні зв’язки, першоджерела.
11	володіє глибокими знаннями, може аргументовано висловлювати власні судження в усній та письмовій формі; співвідносити історико-педагогічні процеси з періодом на основі наукової періодизації історії педагогіки; аналізує історико-педагогічні і педагогічні джерела в їх багатоаспектному та багато перспективному вимірі.
10	вирішує нові навчальні проблеми; виявляє розуміння історико-педагогічних процесів; робить аргументовані висновки, спираючись на запропоновані педагогічні та педагогічні джерела; порівнює і систематизує дані історико-педагогічних та педагогічних джерел; синхронізує події української та зарубіжної історії педагогіки в межах вивченого історико-педагогічного періоду.

9	оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами; розпізнає історико-педагогічний факт та його інтерпретацію; дає порівняльну характеристику історико-педагогічних явищ, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; синхронізує події у межах курсу.
8	володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією; дає правильне визначення педагогічних понять та користується ними; аналізує описані педагогічні факти, порівнює однорідні педагогічні явища, визначає причинно-наслідкові зв'язки між ними; встановлює синхронність подій у межах періоду з курсу.
7	послідовно і логічно відтворює навчальний матеріал теми; виявляє розуміння педагогічної термінології, характеризує події (причини, наслідки, значення), виокремлює деякі ознаки явищ та процесів; самостійно працює з матеріалами підручника, встановлює відповідність подій та явищ.
6	самостійно відтворює фактичний матеріал теми; розповідає про історико-педагогічну постать на основі матеріалів підручника, встановлює хронологічну послідовність трьох – чотирьох подій; користується джерелами історико-педагогічної та педагогічної інформації і за допомогою викладача використовує для пояснення основного змісту теми
5	з допомогою викладача відтворює основний зміст навчальної теми, визначає окремі ознаки історико-педагогічних понять, називає дати подій, що вивчаються; розпізнає різноманітні педагогічні джерела за їх видами (речові, письмові, етнографічні, тощо).
4	репродуктивно відтворює невелику частину навчального матеріалу теми, з використанням понять та термінів, що подані у тексті підручника, називаючи одну дві основні дати.
3	двома – трьома простими реченнями може розповісти про історико-педагогічну подію чи постать, впізнати її за описом; може співвідносити рік зі століттям, століття – з тисячоліттям.
2	називає декілька подій, дат, історико-педагогічних постатей або об'єктів; вибирає правильний варіант відповіді на рівні «так – ні»; має загальне уявлення про лічбу часу в історії.
1	може повторити тему заняття, назвати одне – два поняття, які вивчалися протягом теми, одну – дві події, персоналії чи історико-педагогічні об'єкти, що вивчалися протягом теми.

4 семестр

Максимальна кількість балів – 7

Бали	Характеристика навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
7	повні, системні та міцні знання програмового матеріалу; вільне виконання завдань; знання основної й додаткової літератури; творчий підхід до застосування набутих знань.
6	достатньо повні та ґрунтовні знання навчального матеріалу; правильне виконання завдань з незначними неточностями; володіння основною літературою; прояв елементів творчого мислення.
5	загалом правильне розуміння теоретичного матеріалу; виконання практичних завдань з окремими помилками; знання основної літератури на репродуктивному рівні.
4	фрагментарні знання програмового матеріалу; виконання практичних завдань із помітними помилками; часткове володіння основними поняттями.

3	поверхове розуміння навчального матеріалу; значні труднощі під час виконання завдань; відтворення окремих положень без належного усвідомлення.
2	низький рівень засвоєння теоретичного матеріалу; виконання практичних завдань лише за зразком або з допомогою викладача.
1	мінімальні знання окремих тем курсу; неспроможність самостійно виконувати завдання.
0	відсутність системних знань з дисципліни; невиконання або неправильне виконання завдань.

Критерії оцінювання здачі змістових модулів
Критерії оцінювання змістового модуля «Педагогіка»

Рівень	Бали	Критерії оцінювання
I рівень (репродуктивний)	0–5 балів	5 балів – студент правильно відтворює основні поняття та категорії педагогіки, знає базові положення тем (педагогіка як наука, розвиток особистості, дидактика, виховання), відповідає повністю, допускаючи лише незначні неточності. 4 бали – загалом правильна відповідь, але є окремі неточності у визначеннях або неповне розкриття понять. 3 бали – студент знає частину матеріалу, відповідає фрагментарно, допускає помилки у термінах. 2 бали – відповідь поверхова, відтворено лише окремі факти або визначення. 1 бал – мінімальне розуміння теми, відповідь неповна, значна кількість помилок. 0 балів – відсутність відповіді або повністю неправильна відповідь.
II рівень (конструктивний)	0–10 балів	9–10 балів – студент правильно пояснює педагогічні явища і процеси, характеризує методи, форми, засоби навчання та виховання, встановлює взаємозв'язки між поняттями, наводить приклади застосування у шкільній практиці. 7–8 балів – відповідь логічна, матеріал засвоєно добре, але є незначні неточності або недостатня аргументація. 5–6 балів – студент розуміє основний зміст теми, але пояснення неповні, приклади обмежені. 3–4 бали – відповідь частково правильна, знання фрагментарні, є суттєві помилки. 1–2 бали – студент демонструє поверхове розуміння теми. 0 балів – відповідь відсутня або неправильна.
III рівень (творчо-аналітичний)	0–13 балів	12–13 балів – студент демонструє глибоке розуміння матеріалу, аналізує педагогічні ситуації, аргументовано пропонує рішення, правильно застосовує теоретичні знання (дидактика, виховання, педагогіка партнерства, робота класного керівника, управління освітою). Відповідь повна, логічна, з прикладами та педагогічною термінологією. 9–11 балів – правильний аналіз ситуації, але аргументація або приклади частково обмежені. 6–8 балів – студент намагається застосувати знання на практиці, але аналіз поверховий або неповний. 3–5 балів – відповідь частково правильна, аналіз слабкий, значні неточності. 1–2 бали – мінімальна спроба аналізу, більшість положень неправильні. 0 балів – відповідь відсутня або повністю неправильна.

Критерії оцінювання змістового модуля 2 «Історія педагогіки»

Рівень	Бали	Критерії оцінювання
I рівень (репродуктивний)	0–3 бали	3 бали – студент правильно відтворює основні факти, поняття та етапи розвитку педагогічної думки; знає ключові особливості виховання і шкільництва в різні історичні періоди; називає відомих педагогів та їхні ідеї. 2 бали – відповідь загалом правильна, але містить окремі неточності у фактах або неповне розкриття понять. 1 бал – студент відтворює лише окремі факти або події, знання фрагментарні. 0 балів – відповідь відсутня або повністю неправильна.
II рівень (конструктивний)	0–5 балів	5 балів – студент пояснює особливості розвитку освіти та педагогічної думки різних історичних епох; характеризує педагогічні ідеї та системи (зокрема педагогічну систему Я.А. Коменського); встановлює причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями та розвитком освіти. 4 бали – відповідь логічна і достатньо повна, але містить окремі неточності або недостатню аргументацію. 3 бали – студент загалом розуміє зміст теми, але пояснення частково поверхові. 2 бали – знання фрагментарні, є значні неточності у поясненнях. 1 бал – мінімальне розуміння теми, відповідь неповна. 0 балів – відповідь відсутня або неправильна.
III рівень (творчо-аналітичний)	0–8 балів	7–8 балів – студент демонструє глибоке розуміння історичного розвитку педагогіки; аналізує педагогічні ідеї різних епох і порівнює їх; робить узагальнення щодо розвитку освіти у світі та в Україні; аргументовано оцінює значення педагогічних концепцій для сучасної освіти. 5–6 балів – правильний аналіз історико-педагогічних явищ, але аргументація або узагальнення частково обмежені. 3–4 бали – студент частково аналізує матеріал, але висновки неповні або поверхові. 1–2 бали – слабкий аналіз, значна кількість помилок або неповних тверджень. 0 балів – відповідь відсутня або повністю неправильна.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

У ході оцінювання самостійної роботи студентів, викладач оцінює:

- рівень засвоєння студентом навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- уміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних задач;
- обґрунтованість і логічність викладення самостійно вивченого матеріалу;
- повноту розкриття теми дослідження;
- оформлення матеріалів згідно з висунутими вимогами.

Критерії оцінки знань з освітнього компонента на екзамені

Відповідь на кожне запитання білету потребує повної аналітичної і змістовної відповіді (оцінюється від 0 до 10 балів).

9-10 балів отримують здобувачі освіти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу.

6-8 балів отримують здобувачі освіти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки.

4-5 балів отримують здобувачі освіти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми.

0-3 балів отримують здобувачі освіти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

11. Розподіл балів за семестрами

2 – й семестр

Змістовий модуль І. ПЕДАГОГІКА												
Т.1		Т.2		Т.3	Т.4		Т.5			Т.6	Т.7	
Сем.	СРС	Сем.	СРС	СРС	Сем.	СРС	Пр.	Сем.	СРС	СРС	Пр.	СРС
12	4	12	4	4	12	4	12	12	4	4	12	4
Всього балів:												100

3 – й семестр

Змістовий модуль І. ПЕДАГОГІКА								Змістовий модуль ІІ. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ			
Т.8		Т.9		Т.10			ЗМ1	Т.11			
Сем.	СРС	Сем.	СРС	Сем.	Пр.	СРС	Пр.	Сем.	СРС		
12	3	12	3	12	12	3	28	12	3		
Всього балів:											100

4 – й семестр

Змістовий модуль ІІ. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ (продовження)													
Т.12		Т.13		Т.14		Т.15		Т.16		Т.17		ЗМ2	Екзамен
Пр.	СРС	Сем.	СРС	Сем.	СРС	Пр.	СРС	Пр.	СРС	Сем.	СРС	Пр.	
7	2	7	2	7	2	7	2	7	2	7	2	16	
Всього балів:													100

Умовні позначення: Т.1. – тема 1; Сем – семінарське заняття; Пр. –практичне заняття; СРС – самостійна робота студентів; ЗМ – здача модуля.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Рекомендована література

12.1. Базова

1. Аненкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2010. 567 с.

2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.

3. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ: Академвидав, 2009. 616

с.

4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
5. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
6. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
7. Закон України «Про освіту». URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
8. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
9. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>
10. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / за ред. В.Г. Кременя. Київ: Знання, 2005. 767 с.
11. Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 664 с.
12. Кравець В. П. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ ст. Тернопіль, 1996. 290 с.
13. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996. 436 с.
14. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки. Тернопіль, 1994. 388 с.
15. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник. Київ: Знання–Прес, 2003. 418 с.
16. Левківський М. В., Микитюк О. М. Історія педагогіки. Київ: Знання, КОО, 2003. 450 с.
17. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української школи і педагогіки. Київ: Знання-Прес, 2003. 450 с.
18. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. 560с.
19. Хрестоматія з історії української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський / уклад. В. П. Кравець, О. І. Мешко. Київ: Грамота, 2008. 768 с.
20. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Либідь, 2003. 560 с.
21. Якса Н. В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 578 с.

12.2.Допоміжна

1. Бойчук П., Марчук С. Організація шкільної освіти Давньої Русі в історико-педагогічному та етнографічному ракурсах. *Академічні студії*. 2022. №4. С. 156-164.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Гусак П., Мартіросян Л. Історія педагогіки України. Луцьк, 1996. 164 с.
4. Дріб'язко П. І. Українська національна школа: витоки і сучасність. Київ: Академія, 1997. 184 с.
5. Енциклопедія освіти / за ред. В.Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Марчук С. С. Духовно-освітні традиції у нарисі Лесі Українки «Волинські образки (Школа)». *Літопис Волині: Всеукраїнський науковий часопис*. 2016. Число 16. С. 20–25.
7. Марчук С. С., Чемерис І. В. Гуманізм, народність та природовідповідність – визначальні принципи К. Д. Ушинського. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. №4 (11). С. 38–44.
8. Марчук С. С., Ковальчук І. Л., Чемерис І. В. Г. Скворода про зміцнення тілесного та духовного здоров'я людини (за матеріалами листів до М. Ковалинського). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2021. Вип. 41. Т. 2. С. 227–233.
9. Марчук С. С., Чемерис І. В. Вимоги до вчителів братських шкіл України (на прикладі Статуту Луцької братської школи 1624 року). *Молодий вчений: науковий журнал*. 2018. № 12.1 (64.1). С. 40–43.

10. Марчук С. С. Гуманістичний потенціал «Повчання» Володимира Мономаха у¹⁹ формуванні історико-педагогічної компетентності майбутніх учителів. *Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського: минушина, сучасність, майбуття*: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, присвяченої 80-річчю освітнього закладу; (м. Володимир-Волинський, 28 лист. 2019 р.) / упоряд. Б. Є. Жулковський. Луцьк: Вежа-друк 2019. С. 58–62.

11. Марчук С. «Буквар» Тараса Шевченка для «перешколення» (реформи) освітньої справи. *Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 20-ти річчю інституту (м. Луцьк, 21–22 травня 2020 року) / упоряд. О. А. Бундак, Т. Й. Жалко, Н. Г. Конон. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 53–55.

12. Марчук С. С., Чемерис І. В. Огляд педагогічних ідей Лесі Українки. *Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі: збірн. матеріалів X Всеукраїнськ. науково-практичн. Інтернет-конференц.* (Луцьк, 27.02.2021 р.). Луцьк, 2021. С. 35–36.

13. Марчук С. С. Філософсько-педагогічні думки Г. Сковороди про вчителя. *Григорій Сковорода у сучасному багатовимірному світі: зб. тез VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 16 листопада 2022 р.) / за ред. В. П. Мельника. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. С. 80–82.

14. Марчук С., Борбич Н. «Велика дидактика» Яна Коменського як важливе джерело педагогічної науки. *Педагогічна спадщина Яна Коменського (до 430-річчя від дня народження та 390-річчя праці «Велика дидактика»): збірник матеріалів науково-методичного семінару* (м. Луцьк, 03 лист. 2022 року, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради) / уклад. С. Марчук, Луцьк, 2022. С. 63–67.

15. Марчук С. С. Технологія вивчення історії української школи і педагогіки в педагогічному коледжі : навч. посіб. Луцьк : Твердиня, 2009. 120 с.

16. Марчук С. С. Практикум з історії педагогіки: для студентів педагогічних коледжів в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою навчання : навч. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2011. 151 с.

22. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні. Київ: Вікар, 2003. 335 с.

17. Народна педагогіка: світовий досвід / уклад. А. І Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. Київ: Знання-Прес, 2003. 134 с.

18. Наш перворозум Григорій Сковорода. Фотоальбом / упор. В. Стадниченко, М. Шудря. Київ: Спалах, 2004. 180 с.

19. Педагогічна майстерність: хрестоматія / за ред. І.А. Зязюна. Київ: Вища школа, 2006. 606 с.

23. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред. А.М. Бойко. Київ: Професіонал, 2014. 576 с.

20. Родинна педагогіка / за ред. А. А. Марушкевич. Київ: ПАРАПАН, 2002. 16 с.

24. Русова С. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. Київ: Либідь, 1997. Кн. 1. 272 с.;

25. Сірополко С. Історія освіти в Україні. Львів: Афіша, 2001. 664 с.

26. Сковорода Г. Твори: У 2-х т. Київ: Обереги, 2005. Т.1. 528 с.; Т.2. 480 с.

27. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. Київ: ІЗМН, 1997. 232 с.

28. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ: Рад. школа, 1978. 263 с.

29. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 томах. Київ: Рад. школа, 1976-1977. Т.1. 654 с.; Т.2. 670 с.; Т.3. 670 с.; Т.4. 640 с.; Т.5. 639 с.

30. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. / за ред. О.В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.; Кн. 2. 552 с.

31. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Київ: Рад. школа, 1983. Т.1. 488 с.; Т.2. 359 с.

12.3. Інформаційні ресурси

- Василь Олександрович Сухомлинський. Павліський романтик. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=w5lwIEGk0C8&ab>
- Віртуальна подорож у педагогічне минуле Костянтин Ушинський. URL: https://www.youtube.com/watch?v=4_p9HuSguJM
- Віртуальний музей історії Луцького братства. http://volyn-museum.com.ua/index/muzej_istoriji_luckogo_khrestovozdvizhenskogo_bratstva_xvii_xxi_stolit/0-66
- Велич особистості. Іван Огієнко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kKOn6vqxwF8w&ab>
- Вчитель мудрості та людяності (420 років від дня народження Яна Амоса Коменського). URL: <http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/en/virtual-exhibitions/507-unmarked-treasure196>
- Перше українське Відродження. Острозька школа братства. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=T-68tpWsyIo>
- Про Софію Русову у програмі «Велич особистості». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VIPYTx7D7Sg>
- Таємничий Сковорода. Документальний фільм. URL: https://www.youtube.com/watch?v=JFTeuhaErMc&ab_channel=Nelli
- Розвиток писемності та освіти в Київській Русі. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tlMNGbNlfvc&ab>
- <http://www.nbu.gov.ua/> Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
- <https://dnpb.gov.ua/ua/> Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України.
- <https://mon.gov.ua/> Сайт Міністерства освіти і науки України.
- <https://www.rada.gov.ua/> Сайт Верховної Ради України.

Викладач Марчук Сергій Степанович

